

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bìa

Lời cảm ơn

Mục lục

Danh mục các chữ viết tắt

Danh mục các bảng

Danh mục các hình(Sơ đồ, biểu đồ, tranh ảnh...)

MỞ ĐẦU

I. Lý do chọn đề tài.....	1
II. Mục đích của đề tài	3
III. Nhiệm vụ của đề tài.....	3
IV. Giới hạn phạm vi nghiên cứu.....	3
V. Lịch sử nghiên cứu của đề tài.....	3
VI. Phương pháp nghiên cứu.....	5
VII. Đóng góp của đề tài	6
VIII. Cấu trúc của luận văn	7

NỘI DUNG

Chương 1: Cơ sở lý luận và thực tiễn của việc ứng dụng CNTT trong thiết kế bài giảng Địa lí lớp 11.....	8
1.1. Cơ sở lý luận.....	8
1.1.1. Quan niệm về thiết kế bài giảng và thiết kế bài giảng có sử dụng công nghệ thông tin.....	8
1.1.2. Đặc điểm tâm lí, trình độ nhận thức của học sinh trung học phổ thông.....	23
1.2. Cơ sở thực tiễn.....	25
1.2.1. Đặc điểm chương trình sách giáo khoa Địa lí lớp 11.....	25

1.2.2.Vai trò của công nghệ thông tin trong dạy học địa lí.....	30
Chương 2: Ứng dụng công nghệ thông tin trong thiết kế bài giảng	
Địa lí lớp 11.....	39
2.1. Cơ sở, nguyên tắc và phương hướng thiết kế bài giảng Địa lí	
có ứng dụng công nghệ thông tin.....	39
2.1.1.Cơ sở thiết kế bài giảng Địa lí.....	39
2.1.2. Nguyên tắc thiết kế bài giảng Địa lí có ứng dụng CNTT.....	43
2.1.3. Phương hướng thiết kế bài giảng Địa lí có ứng dụng CNTT.....	45
2.2.Giới thiệu về các phương tiện, chương trình ứng dụng CNTT	
và một số phần mềm để TKBG Địa lí ở trường THPT.....	45
2.2.1. Máy vi tính và các chương trình ứng dụng cơ bản.....	45
2.2.2. Sử dụng Microsoft Power Point và các phần mềm khác để TKBG	
Địa lí.....	56
2.3. Quy trình ứng dụng công nghệ thông tin trong TKBG Địa lí.....	84
2.4. Ứng dụng CNTT và phần mềm tin học thiết kế bài học cụ thể trong	
chương trình Địa lí lớp 11.....	88
Chương 3: Thực nghiệm sư phạm	96
3.1. Mục đích thực nghiệm.....	96
3.2. Nhiệm vụ thực nghiệm:.....	96
3.3. Nguyên tắc tiến hành thực nghiệm.....	96
3.4. Quy trình thực nghiệm.....	97
3.5.Tiểu kết chương	98
KẾT LUẬN	105
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	108
PHỤ LỤC	111

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Viết tắt	Viết đầy đủ
TKBG	Thiết kế bài giảng
PPDH	Phương pháp dạy học
THPT	Trung học phổ thông
KT-XH	Kinh tế - xã hội
CNTT	Công nghệ thông tin
SGK	Sách giáo khoa
GD - ĐT	Giáo dục - Đào tạo
Nxb	Nhà xuất bản
DHTC	Dạy học tích cực
ĐHSP	Đại học sư phạm
ĐHQG	Đại học quốc gia
GV	Giáo viên
HS	Học sinh

DANH MỤC CÁC BẢNG

STT	Số hiệu	Tên bảng	Trang
1	Bảng 1.1	Nội dung chương trình SGK Địa lí lớp 11	29
2	Bảng 1.2	Mô hình Giáo dục trong thời đại thông tin	31
3	Bảng 1.3	Điều tra tình hình của việc ứng dụng CNTT dạy học Địa lí ở một số trường THPT	33
4	Bảng 2.1	Một số địa chỉ Website cần thiết để giáo viên tham khảo trong quá trình TKBG	51
5	Bảng 3.1	Tên trường và các giáo viên tham gia thực nghiệm	97
6	Bảng 3.2	Trường, lớp và học sinh tham gia thực nghiệm	98
7	Bảng 3.3	Kết quả thực nghiệm	99
8	Bảng 3.4	Tổng hợp kết quả thực nghiệm	101

DANH MỤC CÁC HÌNH

Stt	Số hiệu	Tên sơ đồ, biểu đồ, tranh ảnh	Trang
1	Hình1.1	Cấu trúc bài giảng	12
2	Hình2.1	Màn hình sau khi khởi động Powerpoint.	59
3	Hình 2.2	Bản trình chiếu mới	60
4	Hình 2.3	Màn hình làm việc chính của Powerpoint	61
5	Hình 2.4	Danh sách các tệp mẫu.	63
6	Hình 2.5	Một slide chủ của một tệp trình diễn	64
7	Hình 2.6	Các kiểu chữ nghệ thuật trong WordArt Gallery	68
8	Hình 2.7	Một Slide chữ nghệ thuật trong bài Liên minh châu Âu	69
9	Hình 2.8	Một Slide biểu đồ trong bài Hoa Kỳ	70
10	Hình 2.9	Một Slide “Bản đồ tự nhiên châu Phi” trong bài: Một số vấn đề của châu Phi	71
11	Hình2.10	Một File ảnh được chèn trong bài Hoa Kỳ	72
12	Hình 2.11	Một Slide có Video Clip trong bài Hoa Kỳ	73
13	Hình 2.12	Hộp thoại màu trong Power point	74
14	Hình 2.13	Hộp thoại tạo hiệu ứng	75
15	Hình 2.14	Bản đồ Châu Phi chụp qua vệ tinh	76
16	Hình 2.15	Cảnh quan của Châu Phi	77
17	Hình 2.16	Một Slide video về cảnh chặt phá rừng	79
18	Hình 2.17	Bản đồ khoáng sản của châu Phi	89
19	Hình 2.18	Bảng số liệu và tháp dân số châu Phi	90
20	Hình 2.19	Hoạt động sản xuất nông nghiệp của người dân châu Phi	92
21	Hình 2.20	Một số slide về cảnh chặt phá rừng	91
22	Hình 2.21	Bảng số liệu và tháp dân số châu Phi	93
23	Hình 2.22	Những hình ảnh về hoạt động sản xuất nông nghiệp	93
24	Hình 3.1	Biểu đồ đánh giá kết quả thực nghiệm	102

MỞ ĐẦU

I. LÝ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Từ những năm cuối của thế kỷ XX, đầu thế kỷ XXI, công nghệ thông tin (CNTT) đã thâm nhập sâu vào nhiều lĩnh vực khoa học, đời sống, làm thay đổi căn bản, sâu sắc và đặc biệt đã thúc đẩy sự phát triển của khoa học (nói chung) và khoa học Địa lí (nói riêng) lên một bước mới. Đối tượng nghiên cứu của khoa học Địa lí là các vấn đề tự nhiên và kinh tế- xã hội (KT-XH) vì vậy những kiến thức của khoa học này luôn luôn được tăng lên hàng ngày, hàng giờ và nếu không bắt kịp sự biến đổi đó thì sẽ nhanh chóng bị tụt hậu. Trước bối cảnh đó đã tạo ra những điều kiện vô cùng thuận lợi cho quá trình học tập của học sinh (HS) nhưng cũng đem lại những thách thức đối với việc giảng dạy của giáo viên (GV). Điều này đòi hỏi cần một sự thay đổi về phương pháp trong công tác giảng dạy của người GV và học tập đối với HS. Người GV lúc này không chỉ có nhiệm vụ truyền đạt tri thức, mà còn phải là người hướng dẫn cho HS phương pháp tự học, tự nghiên cứu để bắt kịp sự phát triển của xã hội.

Muốn vậy, phải có những cách thức và phương pháp dạy học (PPDH) thích hợp để truyền đạt cho HS những tri thức, kỹ năng, kỹ xảo một cách đầy đủ và chính xác, có chọn lọc để phù hợp với mục tiêu dạy học.

Ở nước ta, vấn đề nâng cao chất lượng dạy - học (nói chung), dạy - học môn Địa lí (nói riêng) được Đảng, Nhà nước và xã hội rất quan tâm; Đặc biệt trong thời kỳ đổi mới nền kinh tế, mở cửa và hội nhập Quốc Tế, thời kỳ công nghiệp hoá - hiện đại hoá đòi hỏi hệ thống Giáo dục - Đào tạo (GD - ĐT) phải xác định lại mục tiêu, phải thiết kế lại chương trình, nội dung và đổi mới PPDH. Trong các Nghị quyết, chính sách của Đảng và Nhà nước luôn đề cập

và khẳng định mục tiêu “Giáo dục là quốc sách hàng đầu, đầu tư cho giáo dục là đầu tư cho phát triển”.

Ứng dụng của CNTT một giải pháp hỗ trợ đắc lực cho việc đổi mới phương pháp giảng dạy và học tập của ngành GD - ĐT. Nghị quyết hội nghị Trung ương Đảng Cộng sản khoá VIII đã chỉ ra một trong những nhiệm vụ quan trọng của ngành GD - ĐT là phải “ Đổi mới mạnh mẽ phương pháp GD - ĐT, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện thói quen, nề nếp tư duy sáng tạo của người học. Từng bước áp dụng các phương pháp tiên tiến và phương tiện hiện đại vào quá trình dạy học, đảm bảo điều kiện và thời gian tự học, tự nghiên cứu . . .”

Muốn giờ học đạt kết quả tốt thì chính người GV phải chuẩn bị (thiết kế) trước giờ lên lớp (thi công). Chính vì vậy, vấn đề đặt ra là người GV phải biết lựa chọn phương pháp phù hợp cùng với việc ứng dụng CNTT để hướng dẫn tổ chức và điều khiển HS phát huy hết năng lực trong quá trình tìm kiếm tri thức. Tuy nhiên đây là một vấn đề còn khá mới mẻ đối với GV, nhất là GV địa lý ở trường phổ thông, rất nhiều GV còn lúng túng trong việc tiếp cận kiến thức lý luận và một hệ thống PPDH có sử dụng CNTT (nói chung) và các phần mềm Địa lý (nói riêng) với những nguyên tắc, hình thức tổ chức cũng như qui trình của việc thiết kế bài giảng (TKBG) cụ thể và tương thích. Đặc biệt là việc TKBG có sử dụng CNTT trong giảng dạy Địa lí, hiện nay do nhiều nguyên nhân chủ quan, khách quan nên chưa được đầu tư thích đáng.

Trước ý nghĩa và sự cần thiết của yêu cầu đổi mới PPDH và nâng cao chất lượng TKBG, cũng như mở rộng thêm khả năng ứng dụng CNTT vào dạy học Địa lí ở trường THPT hiện nay. Tôi đã lựa chọn vấn đề : ***“Ứng dụng công nghệ thông tin trong thiết kế bài giảng Địa lí lớp 11 Trung học phổ thông ”*** làm đề tài nghiên cứu cho luận văn của mình với mong muốn góp

một phần nhỏ bé trong việc phổ cập, ứng dụng CNTT để nâng cao chất lượng, hiệu quả dạy và học môn Địa lí ở trường THPT.

II. MỤC ĐÍCH CỦA ĐỀ TÀI

- Nghiên cứu sử dụng hiệu quả các phần mềm, từ đó tìm ra con đường đơn giản và hiệu quả nhất mà bất cứ GV nào khi đã có kiến thức và phương tiện đều có thể ứng dụng CNTT vào TKBG Địa lí (nói chung) và Địa lí lớp 11 (nói riêng).

- Xây dựng một số bài giảng có ứng dụng CNTT trong dạy học Địa lí lớp 11 ở trường THPT hiện nay.

III. NHIỆM VỤ CỦA ĐỀ TÀI

Để thực hiện các mục tiêu trên, đề tài cần giải quyết các vấn đề sau:

- Nghiên cứu cơ sở lý luận và thực tiễn của việc ứng dụng CNTT trong TKBG Địa lí lớp 11.

- Nghiên cứu những kỹ thuật cần thiết về CNTT để thiết kế một số dạng bài giảng trong chương trình Địa lí lớp 11 THPT.

- Đưa ra quy trình TKBG Địa lí (nói chung) và lớp 11 (nói riêng) có ứng dụng CNTT.

- Thực nghiệm Sư phạm để đánh giá tính khả thi của vấn đề nghiên cứu.

- Đánh giá những thuận lợi - khó khăn và đưa ra những giải pháp cụ thể để việc ứng dụng CNTT vào nhà trường đạt hiệu quả.

IV. GIỚI HẠN PHẠM VI NGHIÊN CỨU

Trong khuôn khổ luận văn Thạc sĩ, tác giả chỉ bước đầu nghiên cứu việc ứng dụng CNTT trong thiết kế bài giảng Địa lí lớp 11THPT.

V. LỊCH SỬ NGHIÊN CỨU CỦA ĐỀ TÀI

Việc ứng dụng các thành tựu của lĩnh vực CNTT và dạy học không còn là vấn đề mới mẻ trên thế giới. Vai trò, vị trí quan trọng của CNTT cũng đã được khẳng định qua thực tiễn. Trên thế giới nhất là những nước có CNTT

phát triển, người ta đã thực hiện thành công hàng loạt dự án, các chương trình để đưa các ứng dụng CNTT vào dạy học. Vì vậy, việc ứng dụng CNTT vào dạy học (nói chung) và TKBG (nói riêng) cũng đã được nghiên cứu và ứng dụng rộng rãi trên thế giới nhất là ở những khu vực và quốc gia có nền kinh tế phát triển như: Bắc Mỹ, Tây Âu, Nhật Bản, NICs. . .

Ở Việt Nam nhận rõ vai trò của CNTT đối với đời sống xã hội, Đảng - Nhà nước đã có những chính sách phát triển CNTT từ những năm 1993 và phát triển công nghệ phần mềm từ năm 2000. Do đó, CNTT đã được áp dụng có hiệu quả vào nhiều lĩnh vực của sản xuất, dịch vụ và đời sống xã hội. Tuy nhiên trong giáo dục thì gần đây mới được chú ý vì thế còn nhiều hạn chế.

Để đáp ứng được yêu cầu đặt ra đối với sự phát triển của đất nước, góp phần đổi mới, nâng cao chất lượng và hiệu quả Giáo dục, thời gian gần đây có nhiều nhà khoa học giáo dục đã tiến hành nghiên cứu vấn đề này. Các công trình nghiên cứu của các nhà khoa học liên quan tới việc ứng dụng CNTT và các phần mềm tin học trong TKBG có thể kể đến:

- “Phần mềm PC- Fact với giảng dạy địa lí”. PGS Nguyễn Dược biên soạn. Nxb Giáo Dục, 1998.

- “Ứng dụng công nghệ thông tin trong giảng dạy”- Kỷ yếu Hội thảo Khoa học công nghệ Bộ GD - ĐT, 2001.

- “Khai thác phần mềm PC – Fact trong dạy học Địa lí”. Hội thảo Khoa học ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong Giáo dục phổ thông. Bộ GD - ĐT, 2001.

- “Khai thác chương trình PC – Fact, Encarta World 2000 và Power Point để thiết kế và xây dựng bài giảng địa lí”. PGS .TS Nguyễn Trọng Phúc. Hội thảo khoa học “ Sử dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học” ĐHSP Hà Nội, 2002.

- “Thiết kế bài giảng địa lí ở trường phổ thông” PGS.TS Nguyễn Trọng Phúc, Nxb ĐHSP Hà Nội, 2004.

- “Thiết kế bài giảng địa lí kinh tế - xã hội theo hướng dạy học tích cực ở Trung học phổ thông”. PGS.TS Nguyễn Trọng Phúc, báo cáo đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ, 2004.

- “Thiết kế, xây dựng hệ thống bài giảng điện tử Địa lí kinh tế - xã hội thế giới và Việt Nam” PGS.TS Nguyễn Trọng Phúc, hội thảo Khoa học “Nâng cao chất lượng dạy và học trong chương trình phổ thông nhờ sự hỗ trợ của thiết bị và phần mềm dạy học”. ĐHSP Thành phố Hồ Chí Minh, 2005.

Ngoài ra, còn rất nhiều các đề tài nghiên cứu của các tác giả khác. Qua các đề tài nghiên cứu của các nhà khoa học giáo dục, chúng ta thấy rằng việc ứng dụng CNTT vào dạy học đã đem lại kết quả khả quan, phát huy được vai trò chủ động của HS trong học tập, HS say mê và hứng thú hơn với việc học tập môn Địa lí. Các công trình nghiên cứu trên đây đã giúp cho chúng tôi về cơ sở lý luận, những định hướng, những gợi ý để xây dựng và thực hiện đề tài trên cơ sở kế thừa và phát triển ngày càng tốt hơn.

VI. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Để thực hiện đề tài này phải dùng các phương pháp nghiên cứu sau:

6.1. Phương pháp thu thập tài liệu

Căn cứ vào mục đích nhiệm vụ của đề tài, tôi đã tiến hành thu thập, phân tích tài liệu từ các nguồn khác nhau: Sách báo, tạp chí chuyên ngành, luận văn, các công trình, đề tài nghiên cứu khoa học, các phần mềm nghiên cứu ứng dụng vào học tập có nội dung liên quan.

Để TKBG đảm bảo tính khoa học và tính giáo dục, tôi còn chú ý nghiên cứu sách giáo khoa (SGK) hiện hành làm tài liệu chuẩn cho nội dung thiết kế của bài học. Ngoài ra tôi còn tiến hành nghiên cứu thêm những tài liệu tham khảo khác trong chương trình phân ban và giáo trình đại học. Đồng thời còn chú trọng thu thập các tài liệu có liên quan đến PPDH, các tài liệu Lý luận dạy học (đại cương), Lý luận dạy học địa lí, Tâm lí học sư phạm, Tâm lí học lứa tuổi để việc TKBG đạt hiệu quả cao nhất.